

BELLE TEN

Cilt: XXII

Nisan 1958

Sayı : 86

HATAY VİLÂYETİNDE PREHİSTORYA ARAŞTIRMALARI

Dr. MUZAFFER ŞENYÜREK

Ankara Üniversitesi Paleontoloji Kürsüsü Ord. Profesörü

ve

Dr. ENVER BOSTANCI

Ankara Üniversitesi Paleontoloji Asistanı

—GİRİŞ—

Enver Bostancı 1954 yılında Gaziantep ve Hatay vilâyetlerinde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi adına yaptığı Prehistorya araştırmaları esnasında, o sırada hususi bir krom şirketinde çalışmakta olan Alman jeoloğu Bay Klaus Hormann ile tanışmıştır. Klaus Hormann'ın Samandağ'ında Mağracık köyü yakınında bulunan bir mağaradan bahsetmesi üzerine, Enver Bostancı onunla birlikte bu mağaraya gitmiş ve satıhta bir sileks parçası ve bazı fosil hayvan kemikleri toplamıştır. Enver Bostancı 1956 yılı Mayıs ayında tekrar bu bölgeye giderek bu mağara dahilinde bir sondaj yapmıştır. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi adına yapılan bu sondajda Paleolitik Çağa ait sileks aletler, fosil hayvan dişleri ve kemikleri ve insana ait bazı kalıntılar bulunmuştur.¹ Bu sondajdan sonra ve Enver Bostancı'nın teklifi üzerine bu mağarada birlikte kazı yapmağa karar verdik. Birinci Mağara adını verdiğimiz bu mağarada 1956 ve 1957 yıllarında birlikte üç kazı yaptık. Bu kazılardan birincisini 1956 yılı Haziran ayında Ankara Üniversitesi

¹ Bu sondaj için bak: Zafer, 24. V. 1956, s. 1.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi adına,² ikincisini 1956 yılı Eylül ayında Türk Tarih Kurumu adına³ ve üçüncüsünü de 1957 yılı Haziran ayında yine Türk Tarih Kurumu adına yaptık.⁴ Ayrıca 1957 yılı Eylül ayında Birinci Mağara ile Mağracık köyü arasında bulunan diğer bir mağara (İkinci Mağara) dahilinde de bir sondaj yaptık. Kazdığımız mağaraların yerleri Levha I'de gösterilmiştir.

Hatay vilâyeti dahilinde ilk Paleolitik kalıntılar 1943 yılında Nurettin Can tarafından Antakya şehrinin kenarında bulunmuştur (bak Levha I ve Levha V, resim 1).⁵ Bunu W. J. McCallien'in İskenderun bölgesinin güneyinde satıhta bulduğu bir Paleolitik alet takip etmiştir. Kılıç Kökten'in haritasında bu buluntu Lövaluvazo-Musteriyen olarak işaretlenmiştir.⁶ Daha sonra, 1950 yılında, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünden Fikret Ozansoy Hatay vilâyeti dahilinde Prehistorya araştırmaları yapmış fakat bu araştırmanın sonuçlarını henüz daha neşretmemiştir. Bilâhare Enver Bostancı 1954 yılında, Mağracık köyü yakınında bulunan Birinci

² Bu münasebetle bu kazı için gereken tahsisatı temin etmiş bulunan Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekanlığına, Profesörler Kuruluna ve Araştırma istasyonlarına teşekkürü bir vazife biliriz.

³ 1956 yılında yaptığımız kazılar için bak: Şenyürek, M. ve Bostancı, E. 1956 (a). Samandağı'nda Eski Taş Çağına ait bir iskân yeri. Zafer, 4. VII. 1956, s. 2, Ankara ve Yankı, 4. VII. 1956, s. 20-21; Şenyürek, M. ve Bostancı, E. 1956 (b). The excavation of a cave near the Village of Mağracık in the Vilâyet of the Hatay. Anatolia, Revue Annuelle d'Archéologie, cilt I, s. 81-83; Şenyürek, M. ve Bostancı, E. 1956 (c). Samandağı'nda yapılan prehistorik araştırmalar. Zafer, 6. XI. 1956, s. 2 ve 5.

⁴ Bu son iki kazı için gereken tahsisatı temin etmiş bulunan Türk Tarih Kurumuna teşekkürü bir vazife biliriz. Ayrıca, bu münasebetle, bu bölgede yaptığımız araştırma ve kazılar için gereken müsaadeyi vermiş bulunan Maarif Vekâleti Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğüne ve Samandağı'ndaki çalışmalarımız esnasında mümkün olan her türlü kolaylığı göstermiş olan Hatay Valiliğine, Hatay Maarif Müdürlüğüne, Samandağ Kaymakamlığına ve X. Devre Hatay Meb'usu Sayın Bay Abdullah Cilli'ye teşekkür etmek isteriz.

⁵ Bak Kansu, Ş. A. 1945. Hatay'da (Antakya) bulunan Üst Aşöleen (Micoque) ve Niğde-Nevşehir çevrelerinde toplanan Levalloisien âletler hakkında bir not. A note on implements of Upper Acheulian (Micoquian) type from Hatay and artifacts of Levalloisian type from the Niğde region. Belleten, Cilt IX, No. 34, s. 293.

⁶ Bak Kökten, İ. K. 1952. Anadolu'da prehistorik yerleşme yerlerinin dağılışı üzerine bir araştırma. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt X, No. 3-4, s. 167-207.

Mağaraya yaptığı ziyarete ilâveten, Antakya şehrinin 12 kilometre güney-doğusunda bulunan Altınözü Kaza merkezine gitmiş ve bu kasabanın yakınında satıhta bir el baltası bulmuştur. 1956 yılı Eylül ayında Samandağ'ında kazıya son verdikten sonra Altınözü'ne giderek satıhta daha bazı sileks aletler bulduk (bak Levha I ve Levha V, resim 2). Bundan başka 1957 yılı Haziran ayında Antakya şehrinin batısında, Nurettin Can'ın ziyaret ettiği sahada, bir sekinin yanında sileks aletler topladık.

SAMANDAĞ'INDA MAĞARACIK KÖYÜ YAKININDAKİ MAĞARALARDA YAPTIĞIMIZ KAZILAR BİRİNCİ MAĞARA

Birinci Mağara Samandağ Kaza merkezinin takriben 4.5 kilometre kuzey-batısında bulunan Mağracık köyünün yakınında ve biraz kuzey-batısında ve Büyük İskender'in generallerinden, Selevkos'lar hanedanının kurucusu, Büyük Selevkos tarafından inşa edilmiş olan antik Selevkeia (Selevkeia Piercia) şehrinin hemen kenarında bulunmaktadır (Levha II ve Levha III, resim I). Birinci Mağaranın yakınında bazıları tabii ve bazıları sun'î olmak üzere daha başka mağaralar da vardır (Levha III, resim 2 ve levha IV, resim 1). Bu bölgede bulunan tabii mağaraların bazıları da Klâsik Çağda iskân edilmiştir. Birinci Mağara ve bu civardaki diğer mağaralar Musa Dağ'ın güney eteklerinde Helvétien (Miosen) Çağa ait kal-kerler içinde bulunmaktadır. ⁷

En büyük uzunluğu 23, en büyük genişliği 6 ve en büyük yüksekliği 4 metre olan Birinci Mağaranın ağızı güneye bakmaktadır. Deniz kenarından takriben 1 kilometre kadar içeride bulunan bu mağaranın tabanı bugünkü deniz seviyesinden 39 metre yüksekte durmaktadır. Mağaranın doğu ve batı duvarlarında ve tavanının ön kısmında, içinde fosil memeli hayvan kemik ve dişleri ile karada yaşayan Gastropod'lara (salyangozlar) ait kavkılar bulunan sert kumtaşı kalıntıları bulunmaktadır. Bu kumtaşı kalıntıları mağaranın

⁷ Bölgenin jeolojisi için bak Erentöz , L. E. 1956. Statigraphie des bassins néogènes de Turquie, plus spécialement d'Anatolie Méridionale et comparaisons avec le Domaine Méditerranéen dans son ensemble. Theses présentées à la Faculté des Sciences de l'Université de Paris pour obtenir le grade de docteur ès Sciences naturelles. Série A, No. 28 11, No. d'ordre: 3683. s. 27 ve harita, Ankara.

vaktiyle tatlı su istilâsına uğradığını ve tavanına kadar doldurulduğunu göstermektedir. Bilâhare aşınmış olan bu kumtaşı dolgusundan bugün sadece mağaranın doğu ve batı duvarları ile tavanı üzerinde görülen kalıntılar kalmıştır.

Bu mağara dahilinde yaptığımız kazılarda mağaranın Roma Çağında bir taşocağı olarak kullanılmış olduğunu tesbit ettik. Mağaranın batı duvarından kesilmiş olan taş blökları mağaranın içinde işlenmiştir. Taşçılar mağara tabanının mühim bir kısmını kazmışlar, buralardaki kültür tabakalarını karıştırmışlar ve bu yerleri molozlarla doldurmuşlardır. Mağaranın üstünde kaya oyularak taştan bir merdiven yapılmıştır (Levha II, resim 2).

Mağaranın ihlâl edilmemiş kısımlarında beş kültür tabakasına rastladık. Kültür tabakaları içinde muhtelif seviyelerde kül kalıntıları ve tavandan, muhtemel olarak zelzeleler esnasında, düşmüş olan taş parçaları ile karşılaştık. Kültür tabakalarının altında tavadan düşmüş büyük kaya parçaları ve aşağıda bahsedeceğimiz deniz kumu tabakaları bulunmaktadır. Birinci Mağaranın yer plânında (Levha VI, resim 2) 1956 yılı Haziran ayında kazılan çukurlar I ve II, aynı yılın Eylül ayında açılanlar III ve IV, ve 1957 yılı Haziran ayında kazılan çukur V numara ile gösterilmiştir. II ve III numaralı çukurlarla V numaralı çukurun batı kısmı Roma Çağında mağara içinde çalışmış olan taşçılar tarafından tahrip edilmiştir. II'inci çukurda ve V'inci çukurun batı kısmında taş işçileri kültür tabakalarının altında bulunan deniz kumuna kadar inmişlerdir. Diğer taraftan, bir köşesinde satha yakın bir kısmının istisnasıyla, I'inci çukur, IV'üncü çukur ve V'inci çukurun, IV'üncü çukurun güneyine tesadüf eden kısmı ile mağaranın ağzının doğu tarafında bir çıkıntı teşkil eden kumtaşı kitlesinin altında (Kaya-altı) kalan kısmı ihlâl edilmemiştir. 1957 yılında mağaranın dibinde VI'ıncı çukuru açtık. İçinde sadece bir iki sileks parçasına tesadüf edilen bu çukurda deniz kumunun mağaranın kuzey ucuna kadar uzandığını tesbit ettik.

Bu mağarada yaptığımız kazılarda bir çok sileks alet, bazı kemik

⁸ Memeli Hayvan kalıntıları Şenyürek tarafından incelenmektedir. Yine Şenyürek tarafından incelenmekte olan insan kalıntıları münferit dişlerle bir iki kemik kırıntısına münhasırdır. Ayrıca ihlâl edilmiş olan III'üncü çukurda bir insan iskeletine ait kalıntılar bulunmuştur. Bu iskelete ait parçalardan alınan numuneler Flüör testi (Fluorine Test) yapılmak üzere Londra'da British Museum'da Dr. Oakley'ye gönderilmiştir. Bu iskeletin durumu bu tahlilden sonra belli olacaktır.

aletler, çok sayıda fosil hayvan kalıntısı, mağara sakinlerinin yedikleri omurgasız hayvanlara ait kavkılar ve insana ait kalıntılar bulduk. Şenyürek'in şimdiye kadar yapmış olduğu teşhislere göre Paleolitik Çağa ait memeli hayvan fauna'sı içinde aslan, *Felis sp.*, ayı, gergedan, kirpi (*Hystrix*), *Cervus*, *Dama*, *Capreolus*, öküz (*Bos*) ve yaban domuzlarına ait kalıntılar vardır. Bunlara ilâveten kolleksiyon içinde teşhisleri henüz daha yapılmamış olan başka çeşitler de mevcuttur. Omurgasız hayvanlar arasında karada yaşayan salyan-gozlara ve denizlerde yaşayan hayvanlara ait kavkılar bulunmaktadır.

Mağara dahilinde tesbit ettiğimiz beş kültür tabakasından en üstte bulunan birincisi Roma Çağına ve bunun altında bulunan II'nci ve III'üncü kültür tabakaları Üst Paleolitiğe (Orinyasiyen) aittir. Üçüncü ve ikinci kültür tabakaları lâmlar, kazıyıcılar ve burin'lerle karakterize edilmektedir. IV'üncü ve V'inci kültür tabakaları uçlar ve racloir'lerle karakterize edilen Üst Lövaluvazo-Musteriyen kültürü temsil etmektedir.

Siyah hümüslü topraktan müteşekkil olan en yeni kültür tabakası I'inci çukurun kuzey kenarında 35 ve kaya-altında 25 santim kalınlığındadır (bak Levha VII ve VIII). Açık kahverenginde olan II'nci kültür tabakasının kalınlığı I'inci çukurun kuzey duvarında 51 santimdir. Diğer taraftan, bu tabaka kaya-altında 118 santimetre kalınlığa baliğ olmaktadır. Kaya-altında bu tabakanın 42 santimi mağara tabanının I'inci çukurun kuzey duvarındaki seviyesinin üstünde ve 76 santimi de bu seviyenin altındadır. Kaya-altında görülen durum bu kültür tabakasının vaktiyle daha kalın olduğunu ve mağaranın diğer taraflarında taşçılar tarafından kazılmış olduğunu telkin etmektedir. Siyah topraktan müteşekkil olan III'üncü tabakanın kalınlığı I'inci çukurun kuzey duvarında 39 ve kaya-altında 50 santimdir. Üçüncü kültür tabakasının altında ve IV'üncü kültür tabakasının üstünde tavandan düşmüş taşlardan müteşekkil verimsiz bir kısım bulunmaktadır. I'inci çukurda nisbeten seyrek ve IV'üncü çukurla kaya-altında daha sık olan bu ince taş tabakası IV'üncü ve III'üncü kültür tabakaları arasında bir zaman fasılasına tekabül etmektedir. Koyu kahverenginde olan IV'üncü kültür tabakası I'inci çukurun kuzey duvarında ve kaya altında 47 santim kalınlığındadır. Bu tabakanın orta kısmında kalker çimentosu ile yapışmış olan ve kemiklerle sileks aletleri ihtiva eden sert bir kat

bulunmaktadır. Bu sert kısım bilhassa IV'üncü çukurda ve kaya altında geniş bir saha kaplamaktadır. IV'üncü kültür tabakasının altında bulunan V'inci tabaka daha açık renkli sarımsı topraktan müteşekkildir. Bu tabakanın kalınlığı I'inci çukurun kuzey duvarında 58 santim olduğu halde kaya-altında, ortada, 191 santime balığ olmaktadır. I'inci çukurda bu tabakanın tamamıyla bir kültür tabakası olmasına karşılık kaya-altında bunun alt kısmı verimsizdir ve bu kısımda büyük kaya parçaları göze çarpmaktadır. I'inci çukurda V'inci kültür tabakasının altında ve kum tabakalarının üst kısmında tavadan düşmüş büyük kaya parçaları görülmektedir. IV'üncü çukurda ve kaya-altında bu büyük taş parçaları kumun üst kısmında ve V'inci tabakanın alt kısmında bulunmaktadır. Gerçekten mağaranın kazdığımız bütün kısımlarında kum tabakasının üst kısmında büyük kaya parçaları ile karşılaştık. Kumun üst kısmında ve üstünde duran bu taş parçaları birazdan bahsedeceğimiz deniz kumunun biriktiği zamanla mağaranın Üst Lövaluvazo-Musteriyen kültürün sahipleri tarafından iskânı arasında uzunca bir zaman fasılasının geçmiş olduğuna işaret etmektedir.

Mağaranın kazdığımız kısımlarında büyük kaya parçalarının altında deniz kumu ile karşılaştık. Deniz kumu I'inci çukurun kuzey duvarında 230 santimetre derinlikte ve kaya altında, ortada, 364 santimetre derinlikte görülmektedir. Yani kuzeyden güneye doğru meyilli olan kum tabakasının üst sathı birinci çukurun kuzey duvarında bugünkü deniz seviyesinden 36. 70 metre ve kaya-altında (ortada) 35. 36 metre yükseklikte durmaktadır. Bu deniz kumu mağaranın doğu ve batı duvarlarında ve tavanında görülen tatlı su menşeli kumtaşı kalıntularından daha yenidir.

Birinci çukurda bu kum birikintileri içinde satıhtan itibaren 571 santimetre derinliğe indik (bak Levha VI, resim I). Bu mağara dahilinde indiğimiz en derin seviyedir. Bu derinliğe kadar kum içinde 7 tabaka tesbit ettik. Yukarıdan itibaren 1'inci, 2'nci, 3'üncü ilâh. . şeklinde gösterilmiş olan bu kum tabakalarının renkleri ve I'inci çukurun kuzey duvarındaki kalınlıkları aşağıda gösterilmiştir.

<i>Kum tabakası</i>	<i>Yapı ve Renk</i>	<i>Kalınlık (santimetre)</i>
1	Gevşek, gri kum	80
2	Kırmızı kum	10
3	Pekleşmiş açık gri kum	48
4	Gevşek, siyah kum	40
5	Gevşek, sarı kum	63
6	Gevşek, siyah kum	50
7	Gevşek, sarı kum	50

571 santimetre derinlikte kazıya son verdiğimiz zaman 7'nci kum tabakasının altında daha sert sarı bir kum şeridi görünmüştü. Bu kum tabakalarının daha derinlere indiği anlaşılmaktadır. Daha derine inemediğimizden bu kum yığınlarının altında daha eski bir iskân tabakasının bulunup bulunmadığını tesbit edemedik.

Foraminifer'leri ihtiva eden bu kum tabakaları mağaranın Üst Lövaluvazo-Musteriyen kültürün sahipleri tarafından iskân edilmeden önceki bir çağda deniz istilâsına uğradığını göstermektedir.

Birinci, ikinci ve üçüncü kum tabakalarına ait nümunelerle bugünkü deniz plâjından aldığımız bir nümuneyi ve daha sonra bahsedeceğimiz İkinci Mağarada bulunan ve üst kısmında Klâsik çanak çömlek parçalarını ihtiva eden kuma ait bir nümuneyi incelenmek üzere Pisa Üniversitesi Jeoloji Enstitüsü Direktörü Prof. Dr. Livio Trevisan'a takdim ettik. Prof. Trevisan'dan gelen 16.I.1958 tarihli bir mektuba ilişik olarak gönderilen ve Prof. Dr. Guido Tavani tarafından yapılmış olan teşhisleri gösteren bir rapor bu yazımızın sonuna eklenmiştir.⁹

Tavani birinci ve ikinci kum tabakalarında bazı fosillerin yuvarlanmış (remanié) olduklarını, diğerlerinin aşınmamış bir halde bulduklarını ve sonuncular arasında sadece *Rotalia Papillosa*'nın Dördüncü Zamana ve zamanımıza münhasır olduğunu bildirmektedir. Tavani aynı zamanda 3'üncü kum tabakasında ve İkinci Mağarada bulunan ve üst kısmında Klâsik Çağa ait çanak çömlek parçalarını

⁹ Bu münasebetle tavassut ettiği ve raporun bazı kısımlarını Fransızcaya tercüme ettiği için Prof. Dr. Trevisan'a ve kum içindeki fosilleri teşhis eden Prof. Dr. Guido Tavani'ye teşekkürü bir borç biliriz. Bu münasebetle bu kuma evvelce bakmış olan British Museum'dan Dr.C.G. Adams'a ve M. T. A. Enstitüsünden Bay Süleyman Gez'e de teşekkür etmek isteriz.

ihtiva eden kum nümunesinde yuvarlanmış şekiller arasında Miosen Çağa ait türlerin bulunduğunu ve bugünkü deniz plâjından aldığımız nümunedede de uzun bir zamandanberi yaşamakta olan fosillere tesadüf ettiğini ve bunların sürüklenmiş olduklarını kaydetmektedir.

Birinci ve İkinci mağaralardan aldığımız kum nümuneleri içinde yuvarlanmış Miosen türlerinin bulunmasının ve keza bugünkü plâjda sürüklenmiş fosillere tesadüf edilmesinin sebebi, kanaatımızca, Musa Dağ'ın deniz menşeli Helvétien kalkerlerden müteşekkil olmasıdır. Birinci Mağarada birinci ve ikinci kum tabakaları içinde Dördüncü Zamana ait aşınmamış *Rotalia Papillosa* nümunelerinin bulunması bu kum tabakalarının, hiç olmazsa birinci ve ikinci tabakaların, Dördüncü Zamanda birikmiş olduğuna işaret etmektedir.

Şenyürek bundan evvel, kumun bugünkü deniz seviyesinden yüksekliğini ve kum ile Üst Lövaluvazo-Musteriyen kültür arasında geçen zamanı göz önünde tutarak, Birinci Mağara dahilinde birikmiş olan kumun muhtemel olarak Tyrrhénien transgresyonuna ait olduğunu bildirmişti.¹⁰ Birinci ve ikinci kum tabakaları içinde Dördüncü Zamana münhasır olan *Rotalia Papillosa*'nın bulunması bu görüşü desteklemektedir. Furon¹¹ ve Zeuner'e¹² göre bu safha (bazı yazarların Tyrrhénien I'i) Mindel-Riss buzularası çağına tekabül etmektedir.

Zeuner'e göre Tyrrhénien transgresyonunun ortalama yüksekliği 32 metredir.¹³ Pınar'ın Tyrrhénien deniz seviyesi için verdiği rakamlar 25 ve 40 metre arasında değişmektedir.¹⁴ Fleisch da Lübnan' da 35 metrelik seviyeyi "Tyrrhénien I ?" olarak göstermektedir.¹⁵

¹⁰ Bak Hatay, 8. VI. 1957, s. 2.

¹¹ Bak Furon, R. 1951. Manuel de Préhistoire Générale. Troisième édition, s. 62 ve 83.

¹² Bak Zeuner, F. E. 1952. Dating the Past. Third edition, s. 129.

¹³ Bak Zeuner, aynı eser, s. 128. Daha yeni bir etüdünde Zeuner, Suriye'de bu seviyeyi 40-46 ve 35 metre olarak vermektedir (bak Zeuner, F. E. 1956. The three 'Monastrian' sea-levels. Actes du IV congrès International du Quaternaire, Rome-Pise, Août-Septembre, 1953, Roma, s. 549).

¹⁴ Bak Pınar, N. 1956. Le Quaternaire en Turquie et les phases de l'effondrement de l'Egée. Actes du IV congrès International du Quaternaire, Rome-Pise, Août-Septembre, 1953, Roma, s. 954.

¹⁵ Bak Fleisch, H. 1956. Dépôts préhistoriques de la côte Libanaise et leur place dans la chronologie basée sur le Quaternaire marin. Quaternaria, III, Roma, s. 125.

Böylece Birinci Mağara dahilindeki deniz kumunun yüksekliği Tyrrhénien transgresyonun seviyesine yakındır ve Furon¹⁶ ve Zeuner'e¹⁷ göre Riss-Würm buzularası çağına tekabül eden Monastirien transgresyonun seviyesinden çok daha yüksektir.¹⁸

Birinci Mağaranın tarihini şu şekilde hulâsa edebiliriz. Deniz menşeli Helvétien kalkerler içinde açılmış olan bu mağara daha sonra tatlı su istilâsına uğramış ve bunun neticesinde tavanına kadar içinde fosil memeli hayvan kalıntıları ve Gastropod kavkaları bulunan bir kumtaşı dolgusu ile dolmuştur. Bilâhare bu dolgu aşınmış ve mağaranın alt kısmında deniz kumu tabakaları birikmiştir. Bu deniz kumu tabakalarının, hiç olmazsa birinci ve ikinci tabakaların, Tyrrhénien transgresyonuna ait olması muhtemeldir. Deniz çekildikten sonra mağara uzunca bir müddet metruk kalmış ve bilâhare Üst Lövaluvazo-Musteriyen kültürün sahipleri tarafından iskân edilmiştir. Üst Lövaluvazo-Musteriyen kültürden sonra nisbeten kısa bir müddet metruk kalan mağara bu defa Üst Paleolitik (Orinyasiyen) kültürün sahipleri tarafından iskân edilmiştir. Üst Paleolitik insanlar mağarayı terkettikten sonra, Roma Çağında taşocağı olarak kullanılıncaya kadar mağara, görünüşe göre, tekrar metruk kalmış ve Roma Çağından zamanımıza kadar sadece arada sırada çobanlara bir sığınak vazifesi görmüştür.

İKİNCİ MAĞARA

1957 yılında kazdığımız İkinci Mağarada gübreli bir toprak tabakasının altında Roma Çağına ait iki tabaka ile karşılaştık (bak Levha III, resim 2 ve Levha IX). Açılan çukurda Roma Çağına ait bir evin kalıntıları bulunmuştur. Roma katının altında ve satıhtan itibaren 345 santimetre derinlikte deniz kumu ile karşılaştık. Bu kumun üst kısmı Hellenistik ve Roma Çağlarına ait çanak çömlek parçalarını ihtiva etmektedir.

¹⁶ Bak Furon, 1951, s. 83.

¹⁷ Bak Zeuner, 1952, s. 129.

¹⁸ Zeuner'e göre ilk Monastirien safhanın ortalama yüksekliği 18 ve ikinci safhanın ortalaması 7.5 metredir (bak Zeuner, 1952, s. 128). Zeuner yeni etüdünde üçüncü bir safhayı (Epi-Monastirien) Würm I ve Würm II arasındaki interstadial safhaya atfetmektedir (bak Zeuner, 1956, s. 549).

Üst sathı bugünkü deniz seviyesinden takriben 3 metre kadar yüksekte duran bu kum bir vakitler mağaranın deniz tarafından istilâ edildiğini göstermektedir.

Bu bölgede yaptığımız araştırmalar esnasında Mağaracık köyünden Çevlik'e giden yol kenarında ve antik Selevkeia limanının duvarlarının dışında bugünkü deniz seviyesinden takriben 2 metre yüksekte duran ve içinde denizlerde yaşayan omurgasız hayvanlara ait kavkılar ve Klâsik Çağa ait çanak çömlek kalıntıları bulunan bir kum tabakası ile karşılaştık (bak Levha IV, resim 2). Bu kum tabakası bugünkü deniz kıyısından takriben 150 metre kadar doğuda bulunmaktadır. Bu mevkiin biraz daha doğusunda ve yine yol kenarında içinde denizlerde yaşayan omurgasız hayvanlara ait kavkılar ve Klâsik Çağa ait keramik parçaları bulunan bir kum birikintisi daha bulunmaktadır. Bu kum birikintisinin bugünkü deniz seviyesinden yüksekliği 3 metre kadardır. İkinci mağarada ve bu mağara ile bugünkü deniz kıyısı arasında bulunan diğer iki mevkide gördüğümüz kum tabakaları son 2250-2300 yıl içinde bu bölgede deniz ve kara münasebetlerinde takriben 2-3 metrelik bir değişikliğin vukubulduğunu göstermektedir.

LEVHALARIN İZAHI

- Levha I. Araştırılan yerleri gösteren harita. 1. Birinci Mağara. 2. İkinci Mağara. 3. Altınözü. 4. Altındere (Avratlar Deresi).
- Levha II. Birinci Mağaranın uzaktan (res. 1) ve daha yakından görünüşü (res. 2).
- Levha III. Birinci Mağara (res. 1) ve ikinci Mağara (res. 2).
- Levha IV. İkinci Mağara ile Mağracık köyü arasında bulunan Büyük Mağara (Res. 1). Antik Selevkeia limanının duvarının dışında ve yol kenarında bulunan ve kavkılarla Klâsik keramik parçalarını ihtiva eden deniz kumu (res. 2).
- Levha V. Altındere'nin (Avratlar Deresi) Antakya-Samandağ şosesi tarafından görünüşü (res. 1). Aletler seki üzerinde toplanmıştır. Altınözü Kaza merkezinden güneye bakış (res. 2).
- Levha VI. Birinci Mağaranın dikey kesiti (res. 1) ve yer plânı (res. 2). Bunlar 1956 yılı Haziran ayında kazıyı ziyaret etmiş olan Bayan Theresa Haass'ın yaptığı plânlardan adapte edilmiştir (bak Şenyürek ve Bostancı, 1956 c, res. 2-3).
- Levha VII. Birinci Mağara : I'inci çukurun kuzey duvarında alınan kesit. Bu kesit Bayan Theresa Haass'dan adapte edilmiştir (bak Şenyürek ve Bostancı, 1956 c, res. 4).
- Levha VIII. Birinci Mağara : V'inci çukurun doğu duvarında alınan kesit.
- Levha IX. İkinci Mağara : Açılan çukurun kuzey duvarında alınan kesit.